

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

a jövő nemzedékek szószólója (AJBH)

**Kéményjobbítók Országos Szövetsége
Jubileumi X. Országos Kéménykonferencia**

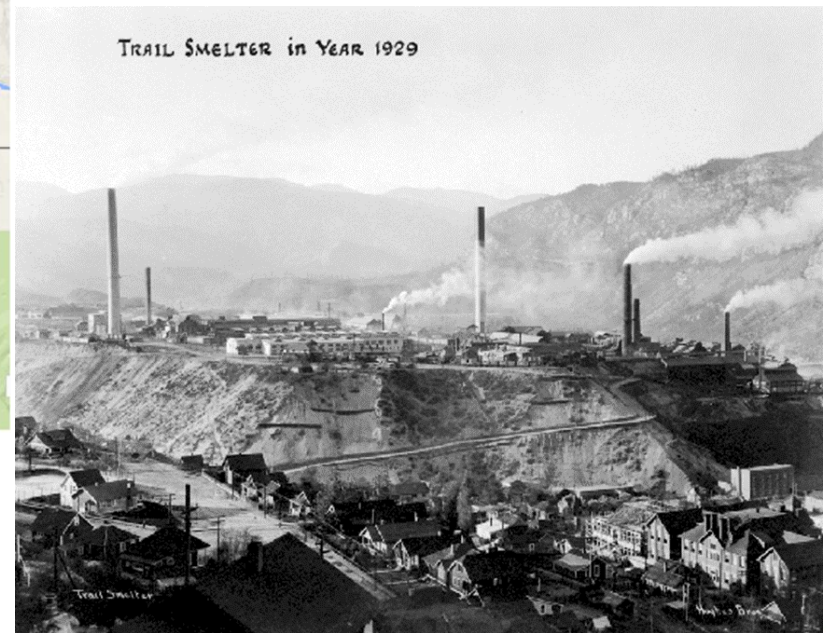
Kecskemét, 2018. március 22-23.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A nemzetközi környezetjog első, meghatározó jogesete a **Trail Smelter-ügy** (döntés 1941) - légszennyezés

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

1985-ben indul a termelés, napi 250 tonna, 150 láb magas kémény, már 1916-ban havi 4700 tonna ként bocsát ki.

„Minél nagyobb a füst Smelter hegyen, annál prosperálóbb a Trail”

A környékbeli farmok viszont szenvednek, ezért bírságot is a céget.

Választottbíróság elég kerül az ügy 1935-ben, előtte folyamatos egyeztetés. Ítélet 1941-ben

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Itt ismerte el a nemzetközi joggyakorlat elsőként a nemzetközi környezetvédelmi jog legfontosabb alapelvét a határokon áterjedő szennyezés kérdésében – un. **'sic utere tuo'** elv.

A bíróság az állam felelősségét is megállapította, mondván: „a nemzetközi jog elvei szerint ... egy állam sem használhatja területét, avagy engedheti meg területe használatát oly módon, hogy a füsttel károsodást okozzon más állam területén, illetve az ott élőknek vagy azok vagyontárgyainak, ha a komoly következmény tenye és a károsodás egyértelmű és meggyőző bizonyítékkal alátámasztható.”

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

A **Donora-völgyi szmog** 1948 októberében 21 ember halálát és 6-7000 ember megbetegedését okozta. Donora cink művek (Pennsylvania, 24 mérföld Pittsburgtól DK-re). Hidrogén-fluorid és SO₂ szennyezés, a szmog nem tud felemelkedni, a felette lévő meleg levegő visszatartja.

Az akkor 12 éves Mrs. Crow emléke: ” Nem tudtunk busszal az iskolába menni, mert a nagy köd miatt nem lehetett vezetni, ezért gyalog indultunk el, egy zseblámpa segítségével. Másnapra azonban a nagymama csúnyán köhögni kezdett, és a mellkasa fájt. A rákövetkező napra meghalt.”

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

Jubileumi **X.** Országos Kéménykonferencia
Kecskemét, 2018. március 22-23.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

AJBH-LMCS konferencia 2018. 02.27. lakossági fűtés

Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség 2017. évi Levegőminőségi Jelentése szerint Magyarországon évente több mint 14 ezer ember idő előtti halálát okozza a légszennyezés, és ezek az emberek átlagosan több mint 10 évet veszítenek az életükből. A levegőszennyezés miatt a megbetegedések száma meghaladhatja az évi egymilliót.

Jubileumi **X.** Országos Kéménykonferencia
Kecskemét, 2018. március 22-23.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

C-488/15. sz. ügy Európai Bizottság kontra Bolgár Köztársaság
(Juliane Kokott főtanácsnok indítványából)

2. A levegőszennyezés jelentősen károsítja egészségünket. A keringési rendszer és a légutak különösen a PM10-et sínylik meg. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint a 2012. évben világszerte 3 millió, Európában 479 000,(5) ebből Bulgáriában 8634(6) korai haláleset volt visszavezethető a levegőszennyezésre. Eszerint – Ukrajna után és Fehéroroszország, valamint Kína előtt – Bulgária rendelkezik a világon a második legnagyobb, a lakossághoz viszonyított halálozási aránnyal.

53. Bulgáriában a PM10-re vonatkozó ... jogsértés általános és folyamatos.

97. ... Bulgária érvei szerint a lakások szilárd tüzelőanyagokkal, különösen fával vagy szénrel történő téli fűtése a fő oka a határértékek túllépésének. Ezért az ilyen fűtés tilalma megfelelőnek tűnik a határértékek betartásának elérésére. Ez az intézkedés azonban mindaddig tiltott, amíg nem állnak rendelkezésre más fűtési módszerek, mivel fűtés nélkül az emberi egészség még jelentősebb károsodásával kellene számolni.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Ítélet (2017. április)

105. A 96/62 irányelv értelmezésének keretében a Bíróság kimondta, hogy jóllehet a tagállamok mérlegelési jogkörrel rendelkeznek, ezen irányelv 7. cikkének (3) bekezdése olyan korlátokat szab e mérlegelési jogkör gyakorlását illetően, amelyekre a nemzeti bíróságok előtt hivatkozni lehet annak vizsgálata kapcsán, hogy azok az intézkedések, amelyeket a cselekvési tervnek tartalmaznia kell, megfelelnek-e a korlátozás túllépése veszélyének és időtartamának csökkentésére irányuló célkitűzésnek, figyelembe véve az e célkitűzés, valamint a fennálló különböző köz- és magánérdekek között biztosítandó egyensúlyt.

Hivatkozási lehetőséget jelen esetben a magán-személyeknek biztosítja, hogy pereljék az államot

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

Az Európai Bizottság aggasztónak tartja, hogy **Magyarország** nem biztosít védelmet a polgárok számára a szálló por (PM10) okozta szennyezettség ellen. Ezeknek az apró részecskéknek a forrása az ipari tevékenységből, a közlekedésből és a lakossági fűtőrendszerekből származó kibocsátás. A szálló por asztmás megbetegedést, szív- és érrendszeri problémákat, tüdőrákot és korai halált okozhat. Az uniós jog előírja a tagállamok számára, hogy korlátozzák a polgárok szálló pornak való kitettségét. ... A Bizottság megítélése szerint Magyarország nem tette meg azokat a lépéseket, amelyekre már 2005. óta szükség lett volna a lakosság egészségének védelme érdekében, ezért felszólítja Magyarországot, hogy hozzon előrettekintő, gyors és hatékony intézkedéseket, hogy a lehető legrövidebb időre korlátozza a meg nem felelési időszakot. Ez az indokolással ellátott vélemény a 2013 februárjában küldött felszólító levelet követi (lásd IP/13/47). Amennyiben Magyarország nem teszi meg a megfelelő lépéseket, a Bizottság az Európai Unió Bírósága elé terjesztheti az ügyet.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Alaptörvény P)

- a nemzet közös örökségeként tekinti a természeti erőforrásokat, köztük is kiemelten a termőföldet, az erdőket és a vízkészletet, a biológiai sokféleséget – ezen belül a honos növény- és állatfajokat -, valamint ugyancsak a kulturális értékeket, amelyek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

Kérdés: Hol van a levegő?
Válasz: ott, csak nem látható!

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A 28/2017. (X. 25.) AB határozat: „[33] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése alapján a jelen generációt három fő kötelezettség terheli: a választás lehetőségének megőrzése, a minőség megőrzése és a hozzáférés lehetőségének biztosítása.

- A választás lehetőségének biztosítása azon a megfontoláson alapul, hogy a jövő nemzedékek életfeltételei akkor biztosíthatóak leginkább, ha az átörökített természeti örökség képes a jövő generációk számára megadni a választás szabadságát problémáik megoldásában ahelyett, hogy a jelenkor döntései kényszerpályára állítanák a későbbi generációkat.

- A minőség megőrzésének követelménye szerint törekedni kell arra, hogy a természeti környezetet legalább olyan állapotban adjuk át a jövő nemzedékek számára, mint ahogy azt az elmúlt nemzedékektől kaptuk.

- A természeti erőforrásokhoz való hozzáférés követelménye szerint pedig a jelen nemzedékei mindaddig szabadon hozzáférhetnek a rendelkezésre álló erőforrásokhoz, amíg tiszteletben tartják a jövő generációk méltányos érdekeit.”

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

Alaptörvény XX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.
(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

XXI. cikk

(1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

AJBH gyakorlatából levegős ügyek

Békéscsaba levegőminőségének helyzete az **AJB-2031/2014.** számú ügyben. A PM10 szállópor-szennyezettségi állapota a korábbiakhoz képest romlott, ennek ellenére nem készült újabb, a hatályos jogszabályoknak megfelelő levegőminőségi terv, valamint a légszennyezettségre vonatkozó nyilvános adatok is hiányosak.

Megállapították továbbá azt is, hogy a város területén a jogszabályi előírásokkal ellentétesen csak egyetlen ponton történik a PM10 mérése. Válasz: megteszik a szükséges intézkedéseket 2016. első félévében, majd a város levegőminőségi tervét is elkészítik és közzéteszik

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bándi Gyula

Az **AJB-204/2017.** számú ügyben a panaszos azt sérelmezte, hogy a szomszédos ház kéményéből áradó kellemetlen szagú füst déli széljárás esetén közvetlenül az ingatlanukra csapódik le. Esetenként a lecsapódó füst szaga és állaga hulladékégetésre is utalt. Véleményük szerint az eljáró hatóságok a levegőszennyezés és a bűz miatti panaszuk megalapozottságát nem vizsgálták megfelelően.

A panasszal érintett kémény levegőszennyezése miatt a levegőtisztaság-védelmi hatóság hivatalból indított eljárásában nem vizsgálta a levegővédelmi követelmények érvényesülésével kapcsolatos hatáskörét, csak a hulladékégetési tilalom megszegése tekintetében folytatott vizsgálatot.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

AJBH konferenciák és műhelybeszélgetések tanulságai közül:

- a háztartási tüzelés okozta levegő szennyezési problémák megoldása komplex megközelítést igényel, kiterjedve a tüzelőberendezésre, a használt tüzelőanyagra és a tüzelés módjára,

- Egyes térségekben külön programok indokoltak, mert a földrajzi és légköri viszonyok miatt a szmog kialakulása rendszeres

- A levegőszennyezés miatti egészségkárosodás költségei között kell figyelembe venni a munkából való kiesést is. Ha ezek költségvetési forrásait a megelőzésre fordítanák, akkor a javuló levegő minőség miatt az egészségkárosodás csökkenne és a már közép távon is enyhülne a költségvetés terhelése;

A lakosság nem érzi saját felelősségét, kevés és gyakran nem megfelelő ismerete van a megfelelő fűtési módszerekről, a tüzelőanyagok káros hatásáról, stb.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A hatóság a tényállás tisztázása során figyelmen kívül hagyta a panasz szerinti füstlecsapódást szemléltető iratokat (kép- és filmfelvételeket), valamint az ügyfelek nyilatkozatait. A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központjának tájékoztatása és szakmai javaslata szerint a panasszal érintett kémény megfelelő átalakításával lehetőség van a légszennyezés csökkentésére. A jelentés megállapította, hogy a levegőtisztaság-védelmi eljárás során feltárt tényállás alapján a hatóságnak lehetősége van a levegőszennyezés, bűz csökkentése érdekében technológiai előírásokat tenni, erre azonban a konkrét esetben nem került sor. Az érintett járási környezetvédelmi hatóság egyetértett a jelentés megállapításaival és válaszában arról tájékoztatta a Biztost, hogy eljárását az ajánlásnak megfelelően lefolytatja a visszásság orvoslása érdekében.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Falco ügy - AJBH 425/2018. közös jelentés

A gyárral kapcsolatos problémák miatt az ombudsmani gyakorlatban ritkán tapasztalt számú lakossági panasz érkezett és érkezik szinte folyamatosan. A panaszosok tanulmányokkal, fotókkal, az állandó mérőállomás felvételeivel, videofelvételekkel próbálták panaszuk megalapozottságát alátámasztani.

Összefoglaltuk a panaszokat, melyek alapján vizsgálatunk és megkereséseink az elérhető legjobb technika alkalmazására, az új technológia (szárítás szűrés) nyújtotta várható hatásokra, az egészségi állapotról rendelkezésre álló adatokra, a nyitott fűrészpórák problémájára, a vészakémény működésére, az időközben felszerelt mérőműszer által közvetített adatok hiányára, az emisszió és immiszió mérések hiányának okaira, a szabályoknak megfelelő működés helyreállításának lehetőségeire összpontosítottak.

Jubileumi **X.** Országos Kéménykonferencia
Kecskemét, 2018. március 22-23.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A BAT összefoglalva a következőket jelenti: mindazon technikákat, beleértve a technológiát, a tervezést, karbantartást, üzemeltetést és felszámolást, amelyek elfogadható műszaki és gazdasági feltételek mellett gyakorlatban alkalmazhatóak, és a leghatékonyabbak a környezet egészének magas szintű védelme szempontjából.

Ennek megfelelően például a BAT ugyanazon ágazat létesítményeire javasolhat többféle technikát a szennyezőanyag kibocsátás mérséklésére, amely ugyanakkor az adott berendezés esetében az elérhető legjobb módszer. Amennyiben azonban a BAT alkalmazása nem elégséges a környezetvédelmi célállapot és a szennyezettségi határértékek betartásához, és emiatt a nemzeti vagy a nemzetközi környezetvédelmi előírások sérülnének, a BAT-nál szigorúbb intézkedések is megkövetelhetők.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A hatósági engedélyekkel rendelkező, jogszerűen és szabályosan működő gyár nem okozhatna olyan problémákat, amelyek szemmel láthatók, érzékelhetők. ... Alapvetően a BAT elvárásainak leginkább az alapanyag lehetőség szerint zárt, de mindenképpen kizárólag kiporzásmentes tárolása felel meg.

Hangsúlyozzuk, hogy minden lehetséges módon, mielőbb fel kell oldani azt az ellentmondást, amely az egyik oldalon a hatályos jogi szabályozás és annak megfelelő jogalkalmazó által meghozott döntéseken alapuló, elméletileg helyes és a másik oldalon a panaszokban jelentkező és a hivatalunk által tapasztalt, bizonyos ártalmakkal terhes tényleges működés között feszül.

Az alkalmazott hivatkozások

Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése alapján mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az egészséghez való jog az Alaptörvény rendelkezései alapján is az emberi méltóság sérthetetlenségéből vezethető le, ezért az erre vonatkozó korábbi értelmezését fenntarthatónak nyilvánította. Megállapította továbbá, hogy „Az egészséghez való alanyi jog az egyén testi és lelki integritását védi, s mint ilyen az ember egészségének megőrzésére szolgál.” ...Az Alaptörvény az egészséges környezethez, valamint az egészséghez való két alapvető jogon keresztül közvetlen kapcsolatot teremt a környezet állapota és az ember testi, lelki egészsége között. Így az ezen alapvető jogokkal kapcsolatos kérdéseket mindig vizsgálni kell az állami szervek környezetvédelmi intézkedések tételére vonatkozó kötelessége oldaláról is.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A környezethez való jog az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére, beleértve a környezet elért védelme korlátozhatóságának feltételeit is. E jog sajátosságai folytán mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesít az állam, itt törvényi és szervezeti garanciák nyújtásával kell ellátnia. Az állam kötelességeinek magukban kell foglalniuk az élet természeti alapjainak védelmét és ki kell terjedniük a véges javakkal való gazdálkodás intézményeinek kiépítésére.

Az Alkotmánybíróság nyomatékosan hangsúlyozta, hogy az állam nem élvez szabadságot abban, hogy a környezet állapotát romlani engedje, vagy a romlás kockázatát megengedje.

Figyelemmel arra, hogy a környezet nem kimeríthetetlen, illetve az abban okozott károk véges javakat pusztítanak, továbbá az ember sok esetben visszafordíthatatlan folyamatokat indít meg ...

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Általános alapjogi védelemre fókuszáló régebbi esetek:

- **AJB-2096/2014.** (12 eset!) a nem megfelelő eljárásokról, a lakosság jogainak védelmében, a közszolgáltatás nem megfelelő ellátása okán, pl. a szolgáltató nem ellenőrzi, tisztítja a kéményeket, sokszor felesleges munkálatok elvégzésére kötelezi a tulajdonosokat, ami ellen nincs jogorvoslat – következtetés: szükséges beépíteni egy felügyeleti szervet, akihez szakmai kérdésekben felülvizsgálati kérelemmel lehet fordulni.

- **AJBH 395/2017.** Tisztességes eljárás, megfelelő tájékoztatás, majd a katasztrófavédelem nem megfelelő eljárása. Szabványok betartása, illetve „amikor a hatóság nem a Ket. szerint indult eljárás keretében, hanem panasz vagy közérdekű bejelentés alapján jár el, a tényállás teljes körű feltárása és a megfelelő jogszabály alkalmazása maradéktalanul megtörténjen”.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

58/1994. (XII. 14.) AB határozat jelenti a fentiekben az AJBH egyik jellemző jogalapját (különösen III/A. alább)

Az Alkotmánybíróság – az egyes kéményseprő-ipari tevékenység körében végzett munkák tűrésére, illetőleg díj fizetésére kötelezést előíró rendelkezések kapcsán – megállapította, hogy „az égéstermék szabadba történő kivezetésének, elvezetésének módja a személyek életének, egészségének és testi épségének szempontjából lényeges. A tulajdonos rendelkezési jogát alappal korlátozza

az épületben vagy azon kívül tartózkodó személyeknek az élethez, egészséghez és testi épséghez fűződő érdeke, arra vonatkozó alkotmányos joga. Az erre szolgáló berendezések létesítésének szabályait építésügyi jogszabályok, működésének szabályait, azok ellenőrzését és karbantartását meghatározó jogszabályok tartalmazzák.”

A kéményseprő-ipari szolgáltatás kötelező igénybevételének a célja a működő égéstermék-elvezetőök biztonságos üzemeltethetősége.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

A kötelező kéményellenőrzés eltörlése

A Belügyminisztérium által az Országgyűléshez benyújtott T/17458. törvényjavaslat a lakosság „adminisztrációs és időbeli terheinek” csökkentésére hivatkozva családi házak esetében az eddig is ingyenesen nyújtott rendszeres kéményellenőrzés kötelező jellegét megszüntette, annak igénybevételét az ingatlan tulajdonosok saját belátására bízta.

A köztársasági elnök politikai vétót gyakorolt a módosítás jelentette „radikális biztonsági szint csökkenés” miatt, valamint a sarkalatosági záradék megsértése miatt. Az Országgyűlés változatlan tartalommal fogadta el a szabályozást. A módosítás indoklása szerint „ezáltal az ingatlanhasználó egyéni felelősségvállalása növekszik”.

A levegőminőség védelmének alapjogi aspektusai

Bánda Gyula

Az egészséges környezethez való alapjogról pozitív, tevőleges kötelezettsége származik az államnak mind az alaptörvényi gyakorlat, mind a Strasbourgi Bíróság következetes ítélkezési gyakorlata (EJEE (8. cikk) fényében). Az önkéntesen jogkövető állampolgár eszményére való hivatkozással az állampolgáraiért felelősséget viselő állam nem léphet vissza életvédelmi kötelezettségeitől. Az államot az élethez és az egészséges környezethez való jog biztosítása érdekében ugyanis az Alaptörvény szerint tevőleges védelmi kötelezettségek terhelik, melyeknek megfelelő jogszabályi előírások megalkotása mellett intézmények, eljárások működtetésével kell eleget tennie. A kötelező sormunkában nyújtott kéményseprési ellenőrzés eljárása ezért fontos alapjogi garanciát jelent az életvédelmi kötelezettség teljesítése körében.

JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELMÉT ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

Köszönöm a figyelmet!